

PETER
MATTHIessen

Leopardul
de zăpadă

Traducere din limba engleză
și note de Mihaela Negrilă

POLIROM
2024

22 octombrie

În zori pământul e înghețat pe latura asta de est a canionului și răsună când îl lovesc cu bățul de care mă ajut, iar în pâraiele ce se varsă în torent sclipesc așchii de gheață. Cum mergem în amonte aproape pe întuneric, dăm de bârlogul unui urs într-un desiș de sâmbovină – prima urmă întâlnită de noi a ursului negru asiatic, denumit și „ursul gulerat“. Ursul stă printre crengi, le trage spre el și se hrănește cu fructele ce seamănă cu niște cireșe. Ramurile rupte alcătuiesc o platformă pe care ulterior ursul o poate folosi drept pat. Într-un colț al acestui bârlog, un porumbel de stâncă albastru – strămoșul sălbatic al porumbelului citadin – are pui eclozați la sfârșit de octombrie, cărora deocamdată nu le-au ieșit toate penele. Luăm un mic dejun de urs: poame de pădure poleite cu chiciură.

O pădure de pini morți, peșteri jilave săpate de râu și vetre de foc ale drumeților. Două peșteri sunt dotate cu polițe de lemn, ca și cum aici ar fi fost niște sălașe de pustnici. Polițele au pe ele semnul svasticii, acest simbol arhaic al creației ce apare peste tot în lume, în afară de sudul Saharei și de Australia. În America de Nord a fost dus de strămoșii aborigenilor americani. În culturile teutonice era emblema lui Thor. A apărut la Troia și în India antică, unde a fost adoptat de hinduși, apoi de budiști. Svastica întoarsă este și ea prezentă în simbolul religiei

b'on, încă predominantă în vechile unghere ale acestor munți. Cum ea inversează curgerea timpului, se crede că e distrugătoare pentru univers și e asociată adesea cu magia neagră.

Printre copaci se aud niște strigăte melodioase slabe, ce acoperă zgomotul apei. În lumina slabă, nu pot să-l văd pe cel care le emite și merg mai departe. El strigă din nou și acum îl zăresc într-un crâng mic de peste râu. E un localnic care taie iarba sălbatică, ca să-și facă provizii de fân pentru iarnă. Sunt bucuros să-l văd, dar și trist că e aici: chiar și această regiune sălbatică a lui Suli Gad va dispărea. Deoarece nu putem acoperi cu glasurile zgomotul râului, doar ne zâmbim, iar el pune jos secera și ridică mâinile, lipindu-și palmele una de alta într-un salut simplu. Fac și eu la fel, ne înclinăm și plecăm.

În apropiere de o răspântie, unde cursul unui afluent coboară de la satul *b'on* la Pung-mo, pădurea adâncă de dincolo de râu a fost despărțită în două de o avalanșă, iar pe acest versant cu tufișuri o formă întunecată sare în spatele unui bolovan. Versantul se află în soarele strălucitor al dimineții, dar apuc să zăresc animalul, chiar dacă doar pentru o clipă. E mult prea mare ca să fie un panda roșu, prea retras ca să fie un cerb moscat, prea închis la culoare pentru un lup sau un leopard și mult mai agil decât un urs. Mă uit multă vreme cu atenție la bolovanul mut, simțind prezența vieții necunoscută din spatele lui, dar totul e nemișcat, se văd doar soarele, versantul și apa curgătoare.

Întreaga zi mă întreb ce-o fi fost forma aceea agilă și întunecată care s-a ascuns după stâncă, atât de neliniștită de o mișcare slabă de pe malul opus al unui râu învolburat – căci eram singur, nu aveam cum să fiu auzit și eram ca și invizibil în umbra pădurii. De pe lista mamiferelor

din Himalaya, ursul negru și leopardul par cele mai probabile variante, dar nici un urs văzut vreodată de mine nu se mișca precum animalul ăsta și nici un leopard nu are culoarea roșcată sau maro uniformă. Să fi fost un leopard cu melanism – o „panteră neagră“? Dar am văzut de multe ori leoparzi în Africa, unde specia arată la fel. Pe un teren accidentat, cu tufe și bolovani, leopardul nu obișnuiește să sară când vrea să se ascundă, ci se târăște, se lipește de sol și se retrage.

Așa că – deși voi presupune că a fost un cerb moscat – e greu să nu te gândești la Yeti. Această ravenă împădurită de pe cursul superior al lui Suli Gad este comparabilă ca altitudine cu pădurile umede din estul Nepalului, considerate a fi adăpostul „omului zăpezilor“. Din câte știu, la vest de Kali Gandaki nu a fost reperat nici un Yeti, dar când e vorba de o creatură atât de rară și de precaută, cum se presupune că e Yeti, asta ar putea să însemne doar că acești munți nord-vestici sunt mult mai puțin populați, mult mai puțin explorați.

La 3.300 de metri canionul se deschide înspre niște văi înalte. O turmă de boi negri, lănoși, cunoscuți sub numele de iaci, coboară pe o pantă cu orz secerat, precedată de clinchetul aspru și subțire al talăngilor. În acești munți sunetul estompat al unei talângi este adesea primul semn al prezenței umane. Animalele din frunte cară poveri și sunt împodobite cu salbe roșii și ciucuri strălucitori, iar în curând pe cărare în jos se ivesc un bărbat cu soția lui, ambii în veșminte de gală tibetane: bărbatul cu o pătură, o mantie strânsă cu cureaua și pantalonii lălâi, vârați în cizme roșii din lână, legate în jurul pulpei, iar femeia cu un șorț vârgat și haine negre.

Pe o coastă lungă, printre câmpuri de hrișcă, se află sătucul Murwa, care își trage numele de la un soi de mei de munte. Oamenii din Murwa sunt foarte curați în comparație cu cei din Rohagaon, iar casele lor din piatră, ogrăzile și câmpurile sunt ordonate și bine întreținute. Au câini roșcați și vite bine hrănite și îi vând lui Phu-Tsering câteva ouă și niște cartofi. Panta înSORITĂ este protejată de jur împrejur de creste înzăpezite, iar în josul peretelui înalt dinspre vest mugește marea cascadă de la lacul Phoksumdo, care se unește cu pârâul Murwa pentru a forma râul Suli. Îmi pare rău că trebuie să trecem în grabă prin acest loc liniștit pentru a ajunge la lacul Phoksumdo înainte de lăsarea serii.

La pârâul Murwa, pe un vânt rece, ne scoatem ghetetele și pantalonii și înaintăm anevoie peste pietrele alunecoase, prin curentul iute și puternic al apei. Mă grăbesc să străbat apa rece ca gheața, căci picioarele mele amortite nu găsesc puncte de sprijin. Deodată salt ca un cal, gata să fac o baie înghețată sau și mai rău. Deplasându-mă în diagonală în amonte, reușesc să ajung teafăr după câteva momente grele și mă usuc pe o stâncă înSORITĂ, ferită de vânt.

De la Murwa urmează un urcuș abrupt, printre jnepeni mici și cedri himalayeni, până la o culme aflată la 3.800 de metri – barajul natural care ține locul lacului Phoksumdo între crestele înzăpezite. Mă aflu la o oarecare distanță în fața lui GS când un bărbat călare, ce traversează culmea, îmi cere să-i spun destinația mea. „Shey Gompa“, declar eu – Mănăstirea de Cristal. „Shey!“ repetă el neîncrezător, uitându-se în urma lui la vârfurile dinspre nord-vest. Arată spre sud și apoi spre mine. „Tarakot“, îi zic. „Dhorpatan.“ Dă aprobator din cap și repetă: „Dhorpatan“. Probabil că acolo se duce și se bucură să afle că noi am reușit

să trecem prin Jang La. Nu îi spun că poneiul lui nu va reuși s-o facă.

Printre cedri se ivesc un băiat și o fată. Fata are în coș un butoiș cu brânză de capră și niște brânză învelită în scoarță de mesteacăn. Îmi dă să gust un pic de brânză și eu cumpăr mai multă, apoi stau acolo, ferit de vânt, la adăpostul coniferelor, pe stratul cald de ace de pin, și o mănânc cu o jumătate de ridiche crudă mare, luată din Rohagaon.

Din pădure vin zvon de clopoței și zgomot de copite de cal dansând pe granit: un bărbat cu o pelerină curată și cizme noi din lână se apropie în galop ușor pe un ponei cu harnașament argintiu. Călărețul vrea și el să afle destinația mea și, de asemenea, se încruntă când află că este vorba de Shey. Îmi sugerează grosimea zăpezii cu o mișcare piezișă a mâinii în dreptul gâtului, apoi se îndepărtează călare, în clinchet vesel de clopoței.

Pe munții dinspre sud adastă nori amenințători. Vântul tăios nu-mi dă pace. Curând vine și GS, căruia i s-a spus același lucru. Se teme că s-ar putea să ne fie greu să pătrundem în zonă. Dau din cap aprobator, deși ceea ce mă preocupă mai mult este cum o să ieșim de-acolo. Zăpada căzută deja la Kang La nu se va mai topi în perioada asta târzie a anului: stratul de nea nu poate decât să crească. Să rămânem blocați de viscol de cealaltă parte a lui Kang ar fi foarte grav, de vreme ce hrana rămasă nu ne va ajunge mai mult de două luni.

Spre nord culmea dă într-o pășune cu pini aflată la 3.600 de metri, unde o turmă de iaci stă adunată sub soarele rece, semănând cu niște stânci negre. Iacul e un animal domesticit, iar în părțile mai îndepărtate și izolate din Tibet încă mai există turme de iaci sălbatici. Iacul femelă e numit *bri*, iar vițelul ei cu coadă stufoasă

și cap mic seamănă cu o jucărie uriașă. Printre iacii de aici se văd și niște hibridi numiți *dzo*, rezultatul împerecherii dintre iac și vaca domestică. Firele lungi de păr de pe blana lor lănoasă strălucesc și se unduiesc în vânt. Unul din ei rumegă alene. Miros de bălegar și ciripit de cinteze, cer albastru și zăpadă. Înfruntând vântul rece din sud, imensele animale privesc în jos, peste stânca unde Bauli Gad, coborând din Phoksumdo, explodează din albia lui îngustă în două, apoi trei cascade late care se unesc mai jos, în pârâul Murwa.

În granitul și pădurea perenă de dincolo de iaci, un lac de turcoaz sclipește sub crestele înzăpezite ale munților Kanjiroba. Cobor încet printre pinii tăcuți.

Un geolog ar spune că Phoksumdo Tal, care are cinci kilometri lungime, opt sute de metri lățime și se zice că ar avea aproape opt sute de metri adâncime, s-a format când un cutremur a făcut muntele să se prăbușească pe această latură a văii înalte, blocând curgerea râului ce coboară din Kanjiroba spre ceea ce e azi capătul nordic al lacului. Însă tradiția locală oferă o altă explicație.

Când *b'on* era marea religie a ținutului B'od, din care făcea parte odinioară această regiune, pe locul unde se află azi lacul exista un sat. În secolul al VIII-lea, marele sfânt budist Padma Sambhava, „Cel Născut Din Lotus“, a venit la Phoksumdo cu intenția de a înfrânge demonii muntelui. În acest scop, el a persecutat și o demoniță *b'on* care, atunci când a fugit de mânia lui, le-a dăruit sătenilor de aici un turcoaz prețios, punându-i să promită că nu vor da în vileag trecerea ei pe acolo. Însă Padma Sambhava a transformat turcoazul în bălegar, așa că sătenii, trăgând concluzia că demonița i-a păcălit, au